

BESLUT

2019-09-30

Dnr: 19/01447

SAKEN

Spanarna, P1, 2019-04-19 och 2019-04-20, inslag om ett konstverk; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Programmet där tre paneldeltagare, däribland NN, redogjorde för olika spaningar presenterades enligt följande.

(Programpresentatör) – Och andra avgörande frågor men kanske av lite mer privat existentiell art blir det nu. Och [Namn programledare] fördelar ordet som vanligt. [---]
(Pgl) – Hjärtligt välkomna till Spanarnas möte i påskhelgen. [---] Och NN. [---] Hej NN också.

I inslaget berättade NN, om en internettrend där föräldrar kastade ost i ansiktet på sina barn. NN berättade att en amerikansk tidning hade gjort en lista med rekommendationer om olika ostar för ändamålet. Därefter sa NN att det gjorts en studie på hur ost reagerar på musik.

En bit in i programmet berättade NN om ett konstverk i ost och följande sades.

En konstnär håller i detta nu på att bygga en mur mot Mexiko i ost. Hans slogan är Make America grate again, alltså en parafras på Trumps nynazistiska slogan men i det här fallet stavas grate, g r a t e, alltså riven. [---] Hans ostmur är enligt honom själv ett viktigt inlägg i debatten om det politiska läge som råder i USA.

Inslaget fortsatte med att gästerna pratade vidare om konstverket och NN berättade sedan att en ost skickats upp i rymden.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser att inslaget var partiskt och osakligt och anför sammanfattningsvis följande.

I inslaget benämndes Donald Trumps slogan som nynazistisk utan att Sveriges Radio AB (SR) tog avstånd från uttalandet. Kommentaren antydde att Donald Trump skulle vara nynazist. Sloganen bygger på Ronald Reagans valslogan som hjälpte till att krossa kommunismen.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SR anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Programmet *Spanarna* består av en panel med tre utomstående kulturpersonligheter som diskuterar samtiden och framtiden med utgångspunkt i sina privata perspektiv. Var och en av deltagarna levererar var sin spaning, en sorts kåseri där de med personliga kommentarer avläser trender i vardagen och ger sina framtidsvisioner på ett lättsamt och humoristiskt sätt. Programmet leds av en programledare vars roll är att presentera respektive spanare och be dem sammanfatta sina slutsatser, det vill säga vad deras spaning inför framtiden är. *Spanarna* har sänts i mer än 30 år, först som en väl avgränsad del av ett annat program, därefter som ett eget program med särskiljande signatur. Lyssnarna är därmed väl bekanta med dess form.

NN:s spaning gällde ost. Hon berättade om det virala fenomenet med filmer där föräldrar kastar ostskivor på sina barn och att en amerikansk tidning till och med gjort en lista över vilken sorts ost som är bäst att kasta. Hon berättade vidare om att en studie gjorts på hur ost reagerar på musik, något hon tolkade som att vi nu vet vilken musiksmak olika ostsorter har.

Osten är också politisk enligt NN. Hon berättade att en konstnär, som en kommentar till den mur som nu byggs av USA på gränsen till Mexiko, bygger en egen mur bredvid fast av ost. Konstnären bygger den ätbara muren som därmed inte kommer hålla under sloganen ”Make America Grate [riven] Again”. ”Alltså en parafras på Trumps nynazistiska slogan”, sa NN. Därefter nämnde hon också att en entreprenör i sitt rymdprojekt skickat upp en ost i rymden.

NN:s sammanfattning av sin spaning var att osten har känslor, liv och är bakteriekulturell. Osten blir i framtiden mer en kompis än en munsbit, en sak man månar om på ett mer personligt sätt, tar med sig på olika kulturevenemang och som därmed blir kultiverad. ”På så sätt blir den en lyckans ost”.

NN var en tillfälligt medverkande som hade en vidare yttrandefrihet än företrädare för SR, både vad gäller opartiskhet och saklighet. NN:s epitet på

Donald Trumps slogan var inte heller något hon la vidare vikt vid, det vill säga det var inte av betydelse för framställningen. Att hennes uttalande dessutom görs i en spaning, en sorts kåseri eller krönika i ett för lyssnarna känt program av lättsam och humoristisk karaktär, gör också att kraven på opartiskhet och saklighet är betydligt lägre.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Av nämndens praxis framgår även att programformen har betydelse vid tillämpningen av kraven på opartiskhet och saklighet. I personligt kåserande eller recenserande inslag och i personliga krönikor får värderande omdömen förekomma, förutsatt att inslagets karaktär kan antas stå klar för lyssnarna.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att NN:s uttalande om Donald Trumps slogan var långtgående i det att den kallades nynazistisk. Enligt nämnden var NN dock inte en sådan representant för programföretaget för vilken kraven på opartiskhet och saklighet gäller fullt ut. Mot bakgrund av detta, att programformatet får antas vara välkänt för lyssnarna och att inslaget hade en lättsam och humoristisk karaktär anser nämnden att NN:s uttalande inte medför att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Ulrik von Essen, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Malin Bergström, Bo-Erik Gyberg och Gunnar Springfeldt efter föredragning av Tamara Mivelli.

På granskningsnämndens vägnar

Ulrik von Essen

Tamara Mivelli

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.